

Rechtvaardiging Röntgendiagnostiek in de mondzorg 2018

Noodzaak en verantwoording van gebruik röntgenopnamen bij minderjarigen vaak niet duidelijk genoeg

Tijdens de Week van de Mondzorg in maart 2018 bezochten de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) samen tandartsen die veel röntgenfoto's maken bij minderjarige patiënten.

Röntgenopnamen worden veel gebruikt binnen de mondzorg. Een röntgenfoto kan extra informatie geven over de klachten van een patiënt. Deze informatie kan de tandarts nodig hebben om vast te stellen wat het probleem is en om de juiste behandeling te kiezen. Omdat röntgenstraling schadelijk kan zijn voor de gezondheid moet de zorgverlener altijd zorgvuldig afwegen of een röntgenfoto echt nodig is. En de patiënt hier vooraf goed over informeren (informed consent).

Aanleiding voor het onderzoek

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) kijkt in haar toezicht op de radiologie in de mondzorg naar twee aspecten:

- Bij zorginhoudelijk toezicht wordt beoordeeld of het gerechtvaardigd is om röntgenfoto's te maken.
- Bij randvoorwaardelijk toezicht wordt er gelet op: het onderhoud van de röntgentoestellen; de deskundigheid van de zorgverlener; de stralingshygiëne; het beheer van het Kernenergiewetdossier.

De IGJ ziet steeds vaker dat tandartsen een panoramische röntgenopname (OPG) maken bij nieuwe patiënten of bij een controlebezoek. Uit eerdere onderzoeken van de inspectie bleek dat in patiëntendossiers vaak geen informatie te vinden is over de medische noodzaak daarvan. Bij een verwijzing komt het vaak

voor dat recent gemaakte röntgenfoto's niet worden betrokken bij de beoordeling. Er worden dan standaard nieuwe foto's gemaakt.

Soms is het zelfs niet duidelijk of de gedeclareerde foto's echt zijn gemaakt. Hier ziet de NZa op toe. In elk patiëntendossier moeten in ieder geval de volgende gegevens staan: de naam van de patiënt, de datum van de behandeling, de overeengekomen en geleverde prestaties en de vastgestelde tarieven die in rekening zijn gebracht.

De IGJ wil voorkomen dat patiënten onnodig blootgesteld worden aan röntgenstraling. De inspectie maakt zich vooral zorgen over het gebruik van röntgendiagnostiek bij minderjarige patiënten. Bij hen is de kans op schade veel groter.

Omdat toezichthouders IGJ en NZa met hetzelfde thema te maken kregen, besloten zij dit onderzoek samen uit te voeren.

Uitvoering van het onderzoek tijdens de Week van de Mondzorg

In totaal zijn acht zorgaanbieders door de inspectie bezocht. De inspectie heeft de beroepsgroep van tevoren geïnformeerd over de inhoud en grootte van het onderzoek. Dit gebeurde via de website van de inspectie en via de tandartsenverenigingen, door middel van het gepubliceerde [Toetsingskader rechtvaardiging röntgendiagnostiek in de mondzorg 2018](#).

De resultaten van deze steekproef zijn niet representatief voor alle tandartsen in Nederland. Daarvoor gaat het om een te klein aantal

tandartsen. Er is een selectie gemaakt op basis van een mogelijk risico. De inspectie en de NZa hebben een selectie gemaakt in de landelijke declaratiedatabase (Vektis) van tandartsen die bovengemiddeld veel röntgenfoto's declareerden. Uit de groep van hoogst declarerende tandartsen kozen de inspecties acht tandartsen.

De beoordeelde onderwerpen uit het toetsingskader zijn:

- *Verplichte onderdelen in het patiëntendossier en de indicatie*
Er is onderzoek gedaan naar de indicatiestelling van de röntgenopnames (de reden waarom de foto wordt gemaakt) en de dossiervoering hierover.
- *Informeren en toestemming*
Er is onderzoek gedaan naar de wijze waarop de patiënt geïnformeerd is en toestemming heeft gegeven voor de röntgenfoto's (informed consent).

Hiervoor deed de inspectie dossieronderzoek en voerde een gesprek met de bestuurder van de zorgaanbieder.

Resultaten

De twee toezichthouders die het onderzoek uitvoerden hebben ieder een eigen rapportage gemaakt. Dit zijn de resultaten van de IGJ:

- Bij vijf van de acht onderzochte instellingen zijn er tekortkomingen geconstateerd op het gebied van indicatiestelling en dossiervoering. De indicatiestelling (de reden waarom een foto nodig was) en de uitkomst van de röntgenfoto's ontbrak in veel patiëntendossiers.
- Op het gebied van het verkrijgen van "informed consent" blijkt dat de instellingen meestal mondeling de patiënten en hun ouders informeren en toestemming vragen. In de patiëntendossiers is vaak geen informatie hierover opgenomen. Daarnaast is er bij het vragen om toestemming vaak geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen de verschillende leeftijdsgroepen. Terwijl de wet daar helder in is. Afhankelijk van de leeftijd, mogen de kinderen zelf beslissen of ze een foto laten maken of moeten de ouders hier toestemming voor geven.

Conclusie

De resultaten van deze steekproef zijn niet kenmerkend voor alle tandartsen in Nederland. Er is maar een klein aantal tandartsen bezocht. Maar de inspectie hecht waarde aan dit onderzoek omdat het bevestigt wat men ook tijdens reguliere inspecties ziet.

Het informeren van patiënten en krijgen van toestemming hoeft wettelijk gezien niet schriftelijk. Dit mag ook mondeling gebeuren. Maar het vastleggen in het patiëntendossier is toch belangrijk. Zorgverleners weten meestal niet wanneer er toestemming is gevraagd en wat voor informatie er precies aan de patiënt is gegeven. Dat is vooral zorgelijk bij grote instellingen met veel zorgverleners waar veel kinderen behandeld worden.

De dossiervoering vergt nog aandacht als het gaat over volgende verplichte onderdelen:

- Indiciestelling (de reden dat de röntgenfoto wordt gemaakt).
- De bevindingen van de röntgenfoto.

Daarnaast worden beschikbare röntgenfoto's na een verwijzing van de ene naar de andere tandarts, niet steeds opgenomen in het patiëntdossier. Risico hiervan is dat er onnodig veel foto's worden gemaakt. Dit heeft onnodige stralingsbelasting tot gevolg.

De tandartsen verklaren dat zij vaker foto's maken om zo vroeg mogelijk gebitsproblemen bij minderjarigen te voorkomen en te verhelpen.

De kindertandartsen verklaren dat zij vaak minderjarigen doorverwezen krijgen met ingewikkelde gebitsproblemen. Het maken van röntgenfoto's is dan naar hun zeggen meestal noodzakelijk om verder te gaan met de behandeling.

Handhaving

Tandartsen moeten zich aan de professionele standaard houden. De inspectie wijst de tandartsen erop dat het belangrijk is om – naast alle verplichte onderdelen in het patiëntendossier – ook te beschrijven hoe de patiënt is geïnformeerd en waar toestemming voor is gegeven. Tandartsen en bestuurders horen op de hoogte te zijn van wet- en regelgeving en de geldende normen. De inspectie voert bij de zorgaanbieders waar tekortkomingen zijn geconstateerd herinspecties uit nadat zij de mogelijkheid hebben gekregen om zich te verbeteren.

Aanbeveling

De inspectie adviseert patiënten om zich goed te laten informeren over een behandeling. Dit geldt ook wanneer röntgenfoto's gemaakt worden kort nadat een andere tandarts of specialist dit gedaan heeft. De brochure [Uw rechten als patiënt](#) kan hierbij helpen.

Documenten

- [Toetsingskader rechtvaardiging röntgendiagnostiek in de mondzorg 2018](#).
- Brochure [Uw rechten als patiënt](#).